
Situace ve školách po pandemickém přerušení pravidelné školní docházky aneb důležitost primární prevence

Zažíváme situaci, na kterou nikdo z nás nebyl a ani nemohl být připraven. Tuto větu nyní často slyšíme od nejvyšších představitelů naší země a považujeme ji za platnou a pravdivou ve všech oblastech našeho života.

Jako odborníci z oblasti prevence rizikového chování myslíme na děti, učitele a školy. Uvažujeme nad tím, jak bude vypadat situace po znovuotevření škol. Představujeme si střet různorodých přání, očekávání a potřeb dětí na straně jedné, učitelů na straně druhé.

Pro mnoho škol, pedagogů, dětí i rodičů jsme odbornými partnery, a tak považujeme za důležité, upozornit na ta největší rizika, která vyplývají právě z rozdílnosti v očekávání, co nastane, až škola opět začne.

Co tedy bude důležité ve školách, pokud se děti vrátí z domácí izolace do škol ještě před ukončením školního roku? Zkontrolovat, co se děti naučily při domácím vzdělávání? Doplnit základní učivo a dopsat písemky? Věnovat pozornost vztahům mezi dětmi? Zjistit, jak děti prožívaly tuto krizovou situaci, kterou karanténa a s ní spojená izolace bezesporu je?

Je nutné si uvědomit, že děti žijí v různých rodinných prostředích a mají různé podpůrné podmínky pro zvládnutí současné situace, přičemž některé aspekty mohou vést k výraznějšímu rozvoji rizikového chování.

Některé děti mohou být rády, že jsou doma a nemusí do školy, užívají si přítomnost rodičů, hry, zábavu i učení. Některé jsou možná celé dny jen samy, s počítačem a kamarády on-line na síti, s televizí či telefonem. Některé děti se dokonce musí hodně snažit, aby nebyly přítěží pro své rodiče. Určitě jsou i děti, které žijí v takovém rodinném prostředí, že jsou rády, když z něj mohou odejít do školy, za kamarády, zažít klid a teď tu možnost nemají – jak se nyní asi žije jim?

V neposlední řadě, jak se asi žije dětem, v jejichž rodinách je někdo infikovaný, kde se obávají o život, případně nemoc již způsobila ztrátu někoho blízkého?

Návrat do školy v této době je výrazně jiná situace než návrat po prázdninách. Domníváme se, že k dětem bude nutné přistupovat jako k lidem, kteří zažili krizi (absenci sociálních kontaktů, vztahů a vazeb, samotu, dlouhodobé jednostranné trávení času, odmítání, strach o život svůj či život svého blízkého apod.).

Takoví lidé potřebují zejména podporu a pochopení, přijetí a vztah. Vztah a podporu musíme být připraveni nabídnout, pokud chceme, aby třída začala brzy opět fungovat jako kohezní a emočně pozitivně laděný kolektiv, který zvládá plnit školní nároky. Učitelé se musí připravit na to, že se jim výše uvedená témata budou objevovat ve výuce, budou rozptylovat pozornost žáků a způsobovat neklid, nesoustředění a jiné myšlenky, než které jsou z pohledu pedagoga žádoucí.

I když se nyní může zdát, že všechny aktivity kromě učení půjdou ve školách stranou, opak by měl být pravdou, pokud nám záleží na dětech, a zároveň na jejich učitelích.

Primární prevenci považujeme za jeden ze základních pilířů bezpečného zvládnutí obnovy klimatu škol po jejich znovuotevření. Jsme si vědomi faktu, že většina mimo školních aktivit (výlety, školy v přírodě) bude po otevření škol zrušena. Zároveň jako odborníci z oblasti prevence, školství a rodinných vztahů výrazně doporučujeme zachování preventivních aktivit, a to alespoň ve formě:

- **třídnických hodin** (popřípadě tzv. denních komunitních kruhů) - které vytvoří vhodný prostor pro podporu vzájemného sdílení prožitého mezi dětmi a pomohou obnově vztahu jak mezi žáky, tak mezi nimi a třídním učitelem.
- **preventivního programu** - který mnoho škol realizuje dlouhodobým způsobem ve spolupráci s externími organizacemi. Důležitými tématy bude zejména: znovunastavení pravidel soužití třídy, podpora vzájemných vztahů a zájmu jeden o druhého, podpora komunikace tváří v tvář, antistresové aktivity apod.

Tyto dvě aktivity považujeme za zásadní a podpůrné pro děti i jejich učitele, v obnovování procesu školní docházky, a pečující o obě strany ve velmi náročné situaci.

Touto formou chceme apelovat jednak na vedení škol v podpoře preventivních aktivit, ale také na hlavní finanční donátory, aby podpora dětí, učitelů, škol a organizací zabývajících se primární prevencí, zůstala zachována ve stávající míře.

Chceme poukázat na potřebu realizace aktivit směřujících k duševnímu zdraví, stejně jako jsou potřeba opatření, zajišťující zdraví fyzické. Hovoříme tím k vedení obcí, krajských úřadů a hlavních státních donátorů (MŠMT, RVKPP apod.).

Uvědomujeme si náročnost současné situace ve všech oblastech našich životů a právě proto vydáváme toto stanovisko.

Podpora dětí, učitelů, škol a organizací zabývajících se primární prevencí je v této chvíli velmi důležitá a to jak z pohledu zvyšování duševního zdraví a snižování projevů rizikového chování, tak z pohledu jejich vývoje ve společnosti do budoucna.

PhDr. Lenka Skácelová, předsedkyně OSPRCH, z.s.

zpracovali: Mgr. Miroslav Zavadil, ředitel Semiramis z.ú
Mgr. Jitka Musilová členka OSPRCH, z.s.